

ภาษาบาลี ๑ คำ คติธรรมประจำสัปดาห์

“สปปุริส — สปปบุรุษ, สัตบุรุษ, บุคคลผู้สงบ”

คำว่า **สปปุริส** อ่านตามภาษาบาลีว่า **สับ - ปุ - ริ - สะ** แปลว่า บุคคลผู้สงบ สปปบุรุษ หรือ สัตบุรุษ ไม่ว่าจะอยู่ในเพศใดก็ตาม ซึ่งคำว่า **สงบ** มีความหมายที่ลึกซึ้งมาก ไม่ได้มุ่งหมายถึงสถานที่ แต่หมายถึงผู้ที่อบรมเจริญปัญญาจนสามารถดับกิเลสได้ตามลำดับขั้น สงบจากกิเลสที่ดับได้แล้ว แต่ยังมีความหมายที่แสดงถึงความสงบในชีวิตประจำวัน คือสภาพธรรมที่ดำรงด้วย ได้แก่ ขณะที่ กุศลธรรมเกิดขึ้นเป็นไป โดยที่ในขณะที่นั้นก็สงบจากอกุศล เป็นคนดีในขณะที่กุศลธรรมเกิดขึ้นเป็นไป บุคคลผู้เป็นสปปบุรุษหรือสัตบุรุษสูงสุด คือ พระสัมมาสัมพุทธเจ้า

ข้อความจากธัมมปัทมสูตร อรรถกถา ขุททกนิกาย คาถาธรรมบท แสดงถึงความเป็นผู้มีความสงบไว้ว่า “ชื่อว่า ผู้มีกายสงบแล้ว เพราะความ**ไม่มี**กายทุจริตทั้งหลาย มีปาณาติบาต เป็นต้น, ชื่อว่า ผู้มีวาจาสงบแล้ว เพราะความ**ไม่มี**วจีทุจริตทั้งหลาย มีมุสาวาท เป็นต้น, ชื่อว่า ผู้มีใจสงบแล้ว เพราะความ**ไม่มี** มโนทุจริตทั้งหลาย มีอภิชฌา (ความเพ่งเล็งอยากได้ของของผู้อื่น) เป็นต้น”

สปปบุรุษ หมายถึง บุคคลผู้สงบ กล่าวคือ สงบจากกิเลส สามารถดับกิเลสได้จึงสงบจากกิเลส เป็นผู้ห่างไกลจากกิเลสที่ดับได้แล้ว จะเห็นได้ว่า พระธรรมคำสอนที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดงทั้งหมด นำไปสู่การที่จะดับกิเลสให้ถึงความเป็นผู้สงบ เพราะกิเลสทั้งหลาย ไม่สงบ อย่างเช่น โลภะ ความติดข้องต้องการ เป็นสภาพธรรมที่ไม่สงบ แม้ว่าบางคนชอบนั่งคนเดียว ชอบอยู่คนเดียว แต่ขณะนั้นไม่สงบเพราะขณะนั้นเป็นโลภะ นี่คือความจริงที่จะต้องอาศัยพระธรรมเท่านั้นจึงจะรู้ได้จริงๆ ว่าไม่ใช่เราคิดเอาเองว่าเราอยู่คนเดียว วันนี้ไม่มีใครมารบกวนเลย หรือว่าออกไปป่า นั่งอยู่ใต้ต้นไม้ก็จะคิดว่าสงบ ซึ่งความจริงไม่ใช่ความสงบเลยแม้แต่น้อย เพราะว่าถ้าสงบต้องสงบจากอกุศล ไม่ใช่ว่าการอยู่คนเดียว ขณะที่ไม่สงบนั้น ย่อมมีในขณะที่อกุศลเกิดขึ้น โทสะเกิดขึ้นก็ไม่สงบ ทำให้จิตใจเดือดร้อนเร่าร้อน ความตระหนี่ ความริษยา เกิดขึ้น ไม่สงบ กล่าวโดยประมวลแล้วคือ อกุศลเกิดเมื่อใด ไม่สงบเมื่อนั้น

ชีวิตของแต่ละบุคคล ซึ่งเต็มไปด้วยกิเลสทั้งหลายทั้งปวง มีโลภะ โทสะ โมหะ เป็นต้น ย่อมไม่สงบเพราะมีอกุศลธรรมเกิดขึ้นครอบงำกลุ้มรุมไม่ปล่อยให้เป็นกุศล เพราะตามความเป็นจริงแล้ว ขณะที่อกุศลไม่เกิด ก็เป็นโอกาสที่อกุศลจะเกิดขึ้นเป็นไป ขณะที่จิตเป็นอกุศล ขณะนั้นย่อมไม่สงบ ไม่นำมาซึ่งประโยชน์ใดๆเลยแม้แต่น้อย แต่ในทางตรงกันข้าม ขณะที่อกุศลธรรมเกิดขึ้น ขณะนั้นสงบจากอกุศล เช่น ขณะที่ฟังพระธรรมเข้าใจ จิตเป็นกุศลมีปัญญาเกิดร่วมด้วย ขณะนั้นก็สงบจาก

ความไม่รู้ เพราะปัญญาเกิดขึ้นแทนอกุศล ขณะที่มีความเป็นมิตรเป็นเพื่อนหวังดี ปราศจากศัตรูผู้อื่น ขณะนั้น สงบ จากความขุ่นเคืองใจ ความไม่พอใจ เป็นต้น

พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดงความเป็นไปของจิต (สภาพธรรมที่เป็นใหญ่เป็นประธานในการรู้แจ้งอารมณ์) และ เจตสิก(สภาพธรรมที่เกิดร่วมกับจิต) ว่าเมื่อจิตเกิดขึ้นรู้อารมณ์ทางทวารทั้ง ๖ คือ ทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางกาย และทางใจ สำหรับปุถุชนผู้ไม่ได้สติบ ไม่ได้รับแนะนำ ในพระธรรมคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ย่อมมีความติดข้องยินดีพอใจรักชอบในอารมณ์ที่ดี น่าใคร่น่าพอใจ และย่อมมีความโกรธ ความเกลียดหรือความไม่พอใจในอารมณ์ที่ไม่ดี ที่ไม่น่า ปราศจาก เกิดขึ้นเป็นไปตามเหตุตามปัจจัย ไม่อยู่ในอำนาจบังคับบัญชาของใครทั้งสิ้น แต่สำหรับ อริยสาวกผู้ได้สติบ ได้รับแนะนำในพระธรรมคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ได้อบรมเจริญปัญญา จนดับกิเลสได้เป็นลำดับขั้น สูงสุดถึงความเป็นพระอรหันต์ ท่านย่อมไม่รักและไม่มีความขุ่นเคืองใจ ในอารมณ์ที่มากกระทบ ไม่มีกิเลสใดๆ เกิดขึ้นเลย เป็นผู้มีใจที่สงบอย่างแท้จริง เป็นสัพบุรุษหรือ สัตบุรุษ ซึ่งเป็นผู้ที่สงบจากกิเลสอย่างสิ้นเชิง

ดังนั้น การมีโอกาสดำฟัง ได้ศึกษาพระธรรมคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า อบรมเจริญปัญญา สะสมความเข้าใจถูกเห็นถูกไปที่ละเล็กทีละน้อย เป็นหนทางเดียวเท่านั้นที่จะค่อยๆ ละความติดข้อง ยินดีพอใจ ความโกรธ ความขุ่นเคืองใจ รวมถึงอกุศลธรรมประการอื่นๆ ได้ตามลำดับ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คือ อวิชชา ความไม่รู้ที่สะสมมาอย่างเนิ่นนานในสังสารวัฏฏ์ เป็นไปเพื่อสงบจากอกุศล ซึ่งจะเห็นว่าความเข้าใจพระธรรมเท่านั้นที่จะทำให้ค่อยๆ เปลี่ยนจากการเป็นผู้มากด้วยอกุศลให้เป็น ผู้มีอกุศลลดน้อยลง แล้วก็เพิ่มพูนทางฝ่ายกุศลให้ยิ่งขึ้น ค่อยๆ สงบจากอกุศลไปตามลำดับ จนกว่าจะสามารถดับกิเลสได้ตามลำดับขั้น พระธรรมแต่ละคำที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดงนั้น มีค่า มหาศาล เป็นแสงสว่างที่ทำให้เข้าใจสิ่งที่มีจริงตามความเป็นจริง เป็นประโยชน์อย่างยิ่ง สำหรับผู้ที่มีโอกาสดำฟังได้ศึกษา ไม่มีโทษใดๆ เลยแม้แต่น้อย มีแต่คุณประโยชน์เท่านั้น เพราะฉะนั้นจึงควรอย่างยิ่งที่จะได้ฟังพระธรรม ศึกษาพระธรรม อบรมเจริญปัญญา ต่อไป เห็น ประโยชน์สูงสุดของปัญญา เพราะปัญญาเท่านั้นที่จะนำพาชีวิตไปสู่ความดีทั้งปวงและเป็นสภาพธรรม ที่จะดับกิเลสทั้งหลายทั้งปวง ทำให้ถึงความเป็นผู้สงบจากกิเลสได้ในที่สุด.

[ชมรมบ้านร่มมะ มศพ. : www.dhammadhomefellowship.com, โทร. ๐๘๕- ๖๒๑๗๑๐๖]